

Demonstrace ekoaktivistů 16. 5. a 29. 8. 1998 z pohledu policejní psychologie

Mgr. Jeroným Klimeš 1998

Poznámka: Tak tohle je výplod z dob, kdy jsem učil na střední policejní škole. Velice zajímavé a plodné období.

Resumé:

Tento článek představuje pohled policejní psychologie na demonstrace protiglobalizaci (Global and Local street party), které se konaly na Náměstí míru v Praze 16. 5. 1998 a na Palackého náměstí 29. 8. 1998. Je to pokus o rozbor jednotlivých fází demonstrací z pohledu psychologie, policie i účastníků, včetně analýzy jejich taktik.

Global street party (Praha 16. 5. 1998)

Tato první demonstrace posléze vedla ke střetu s policií. Kolem policejního zásahu se rozpoutala mohutná veřejná diskuse. Na Střední policejní škole v Praze Hrdlořezích slouží k výuce ne příliš kvalitní sestřih dostupných videozáznamů demonstrace. Porovnáním videozáznamů s výpověďmi účastníků a s pomocí dostupné odborné literatury můžeme provést retrospektivní analýzu celé události. Zamyslet se nad chybami taktiky obou stran i nad postoji veřejnosti.

Sociální psychologie popisuje pět fází vývoje krizové situace:

1. Fáze přípravná, spouštěcí
2. Fáze eskalační
3. Fáze vlastního konfliktu či střetu
4. Fáze stabilizační
5. Fáze postkrizová

Tyto fáze jsou typické nejen pro davové chování, ale i pro individuální či párové krizové situace. Podobně je zřejmé, že těmito fázemi museli projít jak účastníci, tak policisté. Proberme nyní postupně jednotlivé krizové fáze jak byly patrné na zmíněné demonstraci.

1. Fáze přípravná, spouštěcí

Přípravnou či spouštěcí fázi představovalo shromáždění lidí na náměstí Míru až do výzvy k průvodu směrem do centra.

a) Psychologický pohled

Přípravnou fázi můžeme pozorovat jak makroskopicky, tak detailně. Z makroskopických ukazatelů stojí za zmínku:

- Mnoho lidí shromážděných na jednom místě,
- všeobecná nespokojenost s politickou situací v ČR,

- dlouhá doba, která uplynula od poslední větší demonstrace atd.

Při detailní analýze videozáznamů můžeme pozorovat rostoucí napětí v lokálně omezených skupinkách shromážděných lidí. Můžeme vidět výraznou mimiku a silná gesta účastníků při diskusích s policisty, kteří se volně procházeli zástupem.

Rostoucí napětí volalo po vybití. Řada lidí odešla otrávena, protože se “nic nestalo“, řada lidí naopak čekala, že se “něco musí stát“. Nicméně stále nevidíme dav. Zástup je rozdroben do malých izolovaných skupinek, ve kterých se živě komunikuje.

b) Pohled ekologů

Ekologické hnutí je mimořádně rozdrobené a nejednotné. Tomu odpovídala i chaotická organizace, které se nazdarbůh chopili někteří jedinci z kruhu anarchistů. Sami si nevěděli rady, co si počít s tak nečekaně velkým zástupem. Plánovali akce pět minut dopředu, rozhodnutí dělali ad hoc. Před policií se maskovali šátky přes obličej jako malé děti. Více si individuálně užívali dění, než jej řídili.

c) Pohled policie

Přípravná fáze je i pro policii doba k přípravě. Nutno říci, že ji policie nevyužila. Rychlá analýza makroskopických známek by bývala byla dostatečná k rychlé mobilizaci sil. V této fázi selhává především vedení policie. Za nedostatečnou je třeba označit i komunikaci s organizátory. Obě strany by si možná při diskusi ujasnili svá očekávání plány.

2. Fáze eskalační

Představuje období mezi odchodem z náměstí Míru až po střet s policií na magistrále.

a) Psychologický pohled

Tato fáze je oddělena od předchozí fáze zlomovým bodem, kterým nemožnost zastavení procesu. Během přípravné fáze je totiž možno ještě krizi odvrátit. Ve fázi eskalační již ne. V našem případě spočívala eskalační fáze ve vzniku davu. Tím, že se lidé dali do pohybu, rozpustily se původní skupinky a objevily se klasické atributy davu:

- anonymita účastníků a s tím související uvolnění pudové energie a zábrán u některých jedinců,
- společná činnost (skandování, tanec, pochod),
- vymizení interpersonální komunikace a tedy i skupinek,
- černobílé vidění světa (my jsme dobří, policisté jsou zlí a naopak),

- lidé se polarizují. Někteří prožívají rostoucí napětí jako příjemné, dostávají se do eustresu. Jiní prožívají napětí nepříjemně, objevuje se strach z davu, z policistů ap.

b) Pohled ekologů

Organizátoři do poslední chvíli nevěděli, zda průvod bude či ne. Rostoucí napětí vyvolávalo očekávání a tedy i sociální tlak na organizátory, kteří si s tím ovšem nevěděli rady, a tak zaveleli k průvodu.

c) Pohled policie

Policie chtěla průvodu zabránit, ale do akce se zapojila příliš pozdě. I zde zůstávají podobné chyby jako u předchozí fáze, tj. nedostatek komunikace s mluvčími demonstrantů, nedostatečná příprava na zásah.

K těmto chybám přistupují i chyby taktické. Do zásahu bylo vysláno asi 20 policistů bez štítů a jejich úkolem bylo zastavit dav 3000 lidí při pochodu magistrálou.

Je právě znakem eskalační fáze, že nelze již zastavit běžící proces. Proto první chybou je pokus zastavit dav. Na zastavení davu by bylo třeba mnohem větší energie. Mnohem účinnější strategií by bylo pokusit se dav rozdrobit do menších proudů, protože tak dav ztratí na energii a díky své malé kohezi se bude sám rozpadat.

I místo k zastavení davu bylo zvoleno krajně nevhodně. Účastníci neměli na magistrále kam uniknout. Zadní řady nevěděly, co se děje ve předu. Informovanost davu byla má, jak ze strany ekologů, tak ze strany policie.

3. Fáze vlastního konfliktu či střetu

Fáze střetu představuje bojůvky na magistrále až po příchod na Mariánské náměstí a “oficiální” zakončení demonstrace.

a) Psychologický pohled

Fáze střetu představuje okamžiky vrcholného stresu. Zvýšená vnímavost vůči podnětům, přehnané reakce, chybění racionální kontroly chování atd. Často můžeme najít spouštěcí podnět, který je poslední kapkou, která rozjede již nekontrolovatelný proces.

Přítomnost policie před čelem průvodu vytváří gradient sociálního tlaku, který uspořádá dav tak, že nejdůležitější a nejagresivnější jedinci se objevují v čele, ale slabší jedinci či jedinci s větší volní kontrolou se raději stáhnou do středu davu a baví se jinak.

b) Pohled ekologů

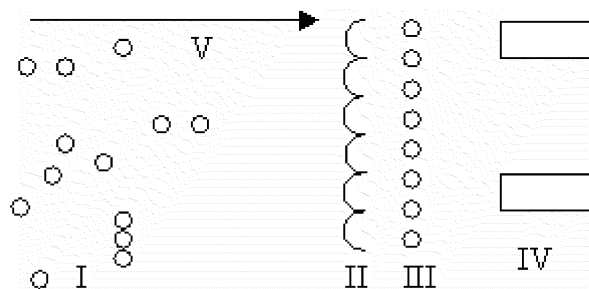
Z hlediska organizátorů vymizela jakákoliv kontrola chování davu. Organizátoři spíše jeli s davem, než aby ho usměřovali. Proto na čele došlo ke krvavému střetu mezi policií a nejagresivnějšími členy davu, zatímco zadní řady se o tom dozvěděly jen ústním podáním.

Zatímco v prvních dvou fázích selhávají především organizátoři a můžeme vidět především pochybení v taktice, tak od třetí fáze začínají převažovat chyby individuálních účastníků. Zde už organizátoři sami toho moc nezmohou. Kromě působení na dav pomocí megafonů či řečnickým výstupem, je prakticky nemožné proces ovládat.

c) Pohled policie

V této fázi vplynuly na povrch chyby vedení učiněné v předchozích fázích. Nevhodná taktika, nedostatečná výbava a malý počet policistů, nevhodně zvolené místo zásahu, nedostatečné informování davu, neznalost chování davu. I zde platí jako u ekologů, že se doplácí na taktické chyby vedení, ale začínají se objevovat individuální selhání, která zde vzhledem k extrémnímu stresu třetí fáze nejsou morálně přičetná, ale jejich význam naroste v následujících fázích.

Vhodná a doporučená taktika je dávno známá a používá se běžně v cizině. Je zobrazena na následujícím obrázku.

Obrázek 1 - Schéma vhodného uspořádání policistů vzhledem k demonstrantům

Legenda: I - volně rozmístění demonstrující, II - první řada policistů se štíty, III - druhá řada policistů, IV - auta na odvoz zadržovaných, V - šipka ukazuje rostoucí gradient sociálního tlaku.

Aby gradient sociálního tlaku byl co nevyšší, je třeba, aby první řada policistů (II) se štíty působila jako jednolitý, neprostupný až téměř "neživý" val. Pokud některý z demonstrujících i přesto překoná tento tlak, tak je protažen mezi štíty, kde jej zadrží druhá řada policistů (III). Mezitím se však stěna ze štítů uzavře, takže demonstrující nevidí, co se stalo s jejich kolegy. Což je mnohem působivější, protože jejich fantazie je zjištěná a působí mnohem silněji, než jakákoliv viděná scéna. Zadržovaný je naložen do auta (IV) a posléze odvezen na oddělení, kde jej vyšetřuje oddělená skupina policistů, která osobně nebyla na zásahu.

Do míst kolem aut je rovněž dobré umístit eskorty, které podle potřeby proběhnou mezi štíty, cíleně vyjmou žádoucí osobu z davu a protáhnou ji do zadních řad. Této policejní taktice se pak účastníci brání tím, že žádoucí osoba se stáhne do davu a zprava i zleva se do cesty ležící eskortě připlouhou pro ni nezajímaví účastníci. Pokud se eskorta do 10 - 20 sekund žádoucí osoby nezmocní, má se podle instrukce v zájmu vlastní bezpečnosti vrátit zpět za štíty.

Tato taktika je pak doplněna pravidelným střídáním policistů se štíty. Jinými slovy jedna skupina stojí a blokuje vstup do vybrané oblasti a pochopitelně si vyslechne obscenní urážky od nejagresivnějších jedinců z čela davu. Na tuto skupinu také dopadají nejrůznější předměty od klacků, až po dlažební kostky či zápalné lahve. Nicméně, jakmile se velitel rozhodne pro zásah, nejprve vymění první řady policistů a teprve pak zavele k zásahu. Není výjimkou, že se čelní řady vymění i čtyřikrát během jedné akce. Jedině tak je možno dosáhnout toho, že zasahující policisté se chovají přiměřeně, ba dokonce uvážlivě. Takové jednání je však možné pouze tehdy, když si vedení policie zachová chladnou hlavu, což se bohužel v našem případě nestalo.

Dav má na rozdíl od malých skupin, jako je např. rodina, malou kohezi. Jakmile jedinec zmižze zorného pole davu za stěnou štítů, přestává pro dav existovat. To byla další chyba v postupu při popisované demonstraci. Řadou policistů se pokusil projít jeden z účastníků bubnující na buben. Vzhledem k malému počtu byli zasahující policisté v mimořádném stresu, a proto jejich reakce byly přehnané. Bubeníka tvrdě srazili k zemi a zbili. To vše bohužel viděly čelní řady, tj. právě ti nejodvážnější a nejagresivnější z účastníků, popudilo je to a hrstku policistů jednoduše převálcovaly. Někteří jedinci začali vydlabávat klíči ze země dlažební kostky a jeden policista byl zasazen do obličeje.

Poté se dav valil magistálou dále do centra, aniž s tím mohl kdokoli co udělat. Průběžně demoloval billboardy, obracel policejní auta na střechu ap. Je nutno zdůraznit, že tento dav nebyla jednotná masa. Bylo v něm mnoho jedinců, kteří s chováním svých kolegů nesouhlasili. Policie mohla a měla využít těchto sil k ovládnutí extrémního chování davu, což by se jí zřejmě podařilo, kdyby měla připraveného řečníka, vlastní sound system, tj. auto s reproduktory, zesilovačem a mikrofony. Jinými slovy policie se příliš zabývala střetem s čelními řadami davu a nevěnovala pozornost zadním řadám a nehomogenitě davu.

Například komicky působí svědectví účastníků, kteří byli naháněni policisty zpět do davu, když šli stranou na druhém konci ulice. Tyto drobné chyby svědčí jednak o stresové situaci, která zatemňuje jasný úsudek, ale zároveň i o amatérské úrovni zasahujících policistů. Dav je totiž třeba rozptýlovat a ne koncentrovat. Zde se zřejmě projevila interference s běžnou dopravní kontrolou, kdy se hlídka snaží udržet pospolu případné čtyři spolujezdce, aby nad nimi měla kontrolu, ale v davu platí naprosto opačná zásada.

Následky chyb z této fáze jsou zřejmé: V této fázi, kdy máme důkazní materiál, nebyl nikdo zadržen. Všichni zadrženi pochází z následujících fází, kde nám chybí jakýkoli důkazní materiál, proto musela být posléze všechna obvinění stažena. To je následek špatné policejní taktiky. Neúspěšný zásah měl jenom za následek, že se dav ještě více polarizoval a rozdivočel, takže stejně nakonec došel až na Mariánské náměstí.

4. Stabilizační fáze

Tato fáze trvala od rozpuštění davu na Mariánském náměstí, přes odchod malého hloučku agresivních jedinců na Václavské náměstí a do Vodičkovy ulice, kde došlo demolování a rabování výloh, a kde došlo k dalšímu významnému zásahu policie.

a) Psychologický pohled

Stabilizační fáze je charakterizována vcelku zklidněnou vnější situací, která však kontrastuje se vzrušeným nitrem zúčastněných, jinými slovy s odeznívajícím stresem, kdy se postupně z krevního řečiště odděluje cholesterol a všechny aktivizující látky a celý organismus se poměrně pomalu zklidňuje. Tato fáze trvá 1,5 - 2 hodiny, pokud není jinak protrahována.

Tato fáze je však semenišťem osobnostních, individuálních selhání na obou stranách, i když pozorovat můžeme i selhání vedení policie i ekologických organizátorů. Osobnostní selhání v této fázi vyplývají právě z nepřiměřeného vnitřního napětí, kterému nic neodpovídá v reálné situaci.

Zajímavým jevem je posunutí této stabilizační fáze u ekologů a u policistů.

b) Pohled ekologů

Na Mariánském náměstí opět organizátoři převzali kontrolu nad davem a improvizovanými projevy rozpustili demonstraci, zřejmě proto, že nevěděli co s lidmi. To mělo za následek, že v lidech zůstalo napětí, se kterým si někteří nevěděli rady a proto vyrazili na Václavské náměstí.

To je další projev amatérismu místních ekoaktivistů, přesněji řečeno těch z kruhu anarchistů. Na západě je zvykem, že na konci těchto průvodů se uspořádá tzv. street party, kde se tancuje, zpívá a tančí, popřípadě i jí. To vše má za následek, že lidé ze sebe vybijí napětí a vymizí u nich fyziologické známky stresu. A pak nedochází k uvedeným excesům.

c) Pohled policie

Díky uvedené chybě ekologických organizátorů se policii prodloužila fáze konfliktu prodloužila k zásahu ve Vodičkově ulici, kde policie nakonec dostala poměrně rychle situaci pod vlastní kontrolu, a tak začala i u ní fáze stabilizace. V této fázi bohužel docházelo k největším a brutálním chybám jednotlivých policistů, protože jednoduše nedokázali ubrzdit projevy agrese vyplyvající pochopitelně z pocitů bezmoci během celého průvodu a zejména ze střetu na magistrále.

I když snad je politicky žádoucí tyto chyby zamčket. Měli bychom si otevřeně říci, že k nim docházelo. Nejedná se ani tak o chování policistů na ulici, kde jsou ve stresu, ale především o to, co se pak dělo na odděleních. Kdy ti samí lidé, kteří byli na ulici si vyřizovali osobní účty s již bezmocnými účastníky ve skrytu. Výslech zadržovaných účastníků měla jednoznačně dělat jiná, oddělená skupina policistů.

Policisté obecně mají sklon bráti tzv. spravedlnost do svých rukou. Jinými slovy, když vidí, že člověk rozbil výlohu, tak mají pocit, že mají právo jej zbit. Což samozřejmě nemají a není to náplní jejich práce. To je problém nejen individuálních policistů, ale i jejich vedení. K excesům jednotlivých policistů by nedocházelo v takové míře, kdyby neměli tiché svolení svých přímých i vzdálených nadřízených.

To potvrzují i nezaujatí svědkové demonstrace, například Martin Člunek (<http://peseunet.cz/98/21/0021ar06.htm>) byl znechucen právě sadistickými "oslavami vítězství" ze strany policie: "Vičel jsem před Dívčí školou, na straně k prodejně levných knih, klečet pět zadržovaných čelem ke zdi. Jeden z policajů na ně dohlížel a "rovnal jim hlavy". Tedy: dloubal je koncem pendreku do zátylku, do hlavy nebo ze strany do tváří, aby drželi hlavu tak, jak on si přeje. Mezi tím přišel jeden člověk v civilu (velitel?), jednomu z petice zezadu vřal facku a přátelsky s tím pendrekářem pohovořil. Tato petice setrvala za vytrvačho "rovnání hlav" u zdi skoro hodinu, než je odvezli."

To jsou charakteristické rysy stabilizační fáze. V reálné situaci se už nic neděje, ale účastnění policisté jsou ještě vzrušení a bohužel neovládají své jednání. Amatérismus celého zásahu se projevil i tím, že všichni zadrženi byli z této fáze, kdy chyběl policii jakýkoliv důkazní materiál. Takže celá akce skončila fiaskem podle českého pořekadla: "Co jsme si, to jsme si."

Policie by měla alespoň v tichosti podporovat zdravé formy vybití stresu u demonstrantů. Jedná se zejména o to, aby na konci demonstrace, tj. v našem případě Mariánském náměstí. Nechala demonstranty vydovádet se při hudbě, nezavírala násilím obchody či neodháněla stánkaře či prodavače potravin a nebránila lidem v odchodu. Všechny tyto jevy podporují vybití energie na místě a redukuji pravděpodobnost násilného chování při odchodu.

5. Fáze postkrizová

Fáze postkrizová je již svou povahou neveřejná. Odehrává se v každém ze zúčastněných po odeznění příznaků stresu stabilizační fáze. Představuje derealizační či depersonalizační syndromy, posttraumatické šokové reakce, nespavost, strach z lid či policistů, změny postojů, obecně tedy všechny změny, které způsobily mimořádně silné zážitky demonstrace.

6. Shrnutí

Podíváme-li se na celou demonstraci nezaujatýma očima. Vidíme, že to byl střet amatérů na obou stranách. Jak ekoaktivisté, tak policisté si počínali chaoticky bez znalostí i zkušeností. Tomu odpovídal i celý průběh demonstrace. I když je smutné, že organizátoři demonstrace jsou amačři, tak u vedení policie to zamrzá dvojnásob.

Bohužel nikde jsem neviděl nějakou serióznější analýzu celého zásahu. Ve sdělovacích prostředcích se nevěnuje pozornost charakteristikám jednotlivých fází, které jsou velmi odlišné. A je třeba je mít na paměti při jakémkoliv rozhovoru na toto téma.

Local street party (Praha 29. 8. 1998)

Local street party probíhala od 14:00 do 18:00 na Palackého náměstí. Od 18:00 do 20:30 trval přibližně

průvod na náměstí Míru a pak ve 22:30 byla demonstrace oficiálně ukončena. Poté nějaký zbytek agresivních demonstrujících vyrazil na Václavském náměstí, kde se po drobném handrkování rozešli.

a) Psychologický pohled

Na tuto demonstraci se již obě strany důkladně připravily. Nedošlo tedy k výše popsanému krizovému průběhu, protože situace nikdy nepřetekla přes tzv. kritický bod, po kterém nelze již proces zvrátit zpět. Celá demonstrace se pohybovala v první, přípravné fázi.

Právě umírněný průběh demonstrace frustroval mnohé agresivní účastníky, ale díky dobré organizaci jak ekologů, tak policistů se podařilo celou demonstraci udržet v civilizovaných mezích.

b) Pohled ekologů

Hlavním úkolem organizátorů je zprvu vytvořit a udržet dobrou náladu, postupně však lidi unavit a postupně zklidnit dav, aby nedocházelo k bojovým náladám po demonstraci.

Ekologičtí organizátoři zvládli svou úlohu na Palackého náměstí, kde se jim podařilo ukočírovat celé to nesourodé publikum, které se tam shromáždilo. Řada zajímavých vystoupení artistů, umělců či různých petičních hnutí, včetně aktivizující hudby udržovala dav v náladě.

Při průvodu měli organizátoři zřejmě strach z agresorů, kteří se shromáždili na čele průvodu, proto průběžně zastavovali průvod v Resslově ulici a pak na náměstí I. P. Pavlova, což právě účastníky na čele frustrovalo a volali po dalším průvodu směrem do Vodičkovy ulice. Zde si organizátoři naštěstí zachovali chladnou hlavu a raději změnili cestu a vedli průvod přímo Žitnou ulicí přímo na náměstí Míru.

Tyto zastávky, nejen že ochladili rostoucí napětí, ale víceméně odpovídají i povaze a účelu ekologických demonstrací - tzv. reclaim the street - které právě spočívá v blokaci ulice a zabránění autům, aby projížděla.

Co se organizátorům nepovedlo, je uvolnění kolejí pro tramvaje na náměstí Míru (na kolejích totiž stála Avie se sound systémem), což je trochu proti ekologickým cílům. Podobně mohli ke konci demonstrace cíleně pouštět klidnou (romantickou) hudbu, aby opadlo bojové nadšení agresivnějších členů. Je pochopitelné, že za to sklídí kritiku těchto lidí, ale právě v tom spočívá profesionalita jejich práce, aby to dokázali.

V celku však se musí konstatovat, že ekologičtí organizátoři svou úlohu zvládli.

c) Pohled policie

Dá se říci, že naše policie ukázala, že má na to, aby zvládla i velké akce, pokud se na ně připraví. Policie během celé zásahy se chovala korektně, nevystavovala zbytečně na odiv represivní a agresivní atributy (štíty, obušky ap.) Pouze špalír policistů stál v ochranných vestách podél výkladů, aby je ochránil před případnými útoky. Ve vedlejších ulicích byly však připraveny posily pro případné nasazení.

Myslím, že se policii nemohlo dostat většího ocenění jejího profesionálního chování, než když Doležal, extravagantní redaktor Reflexu, napsal, že by sám nesnesl ani 50 % nadávek, které si museli vyslechnout zasahující policisté při potyčkách okolo půlnoci.

7. Širší souvislosti

Je třeba si uvědomit, že cílem ekoaktivistů není střet s policií. Akce na hranici legálnosti jsou využívány k aktivaci sdělovacích prostředků a jsou tak mocným nástrojem sloužící k propagaci zdravého, tj. trvale udržitelného stylu života, například ve smyslu Local agenda 21, ke které se oficiálně připojila i naše republika. Rabování obchodů, vybírání salámů z výloh je tedy v podstatě proti ekologické myšlení, protože ekologové jsou ve větší míře vegetariáni či dokonce vegani. Uvedené jevy svědčí spíše o tom, že organizátorům se vše vymklo z rukou.

Větší spolupráce a komunikace mezi policií a mluvčími ekologů je jenom žádoucí. Skrze toto vyjednávání si mohou amatérští organizátoři ujasnit, co vlastně chtějí od celé akce a spolu s policií si uvědomit plán celé akce. Věřme, že se zkušenostmi na obou stranách nabydou tyto akce na mírumilovnosti a budou účinněji sloužit k propagaci ekologických ideálů.

Zbytečně tvrdé střety s policií mají dále za následek, že na tyto akce chodí lidé, kteří mají pouze potřebu se poprat. Čím uvážlivější chování policie, tím menší je pravděpodobnost, že tito jedinci uspokojí na podobných akcích své agresivní potřeby.

Dalším následkem tvrdých akcí je polarizace veřejného mínění. Společnost se polarizuje do dvou antagonistických táborů. Jeden drží s ekoaktivisty, druhý s policisty. Tento antagonismus je však v podstatě zbytečný, ba dokonce škodlivý. Policisté nemusí být proti ekologickým ideálům, stejně jako ekologové v principu nemají nic proti policii.

Musíme rovněž uvítat rozhodnutí vytvořit speciálně vycvičenou jednotku na zásahy proti davům. Je vidět, že běžný výcvik policisty je nedostatečný. To je další věc, která nebyla ve sdělovacích prostředcích dostatečně zdůrazněna. Uvědomme si, že běžný výcvik policisty v naší republice trvá 9 měsíců teorie plus tříměsíční stáž. Co se může člověk s průměrným intelektem za tak krátkou dobu naučit? U všech našich západních sousedů trvá výcvik policisty 2,5 - 3 roky!

To, co však policie postádá nejvíce, je principální podpora veřejnosti. Sociální status policisty je velice nízký. To má za následek malou loákovost tohoto zaměstnání, převis poptávky a tedy i nízkou kvalitu přijatých studentů. To spolu s krátkým a nenáročným výcvikem má za následek neuspokojivou profesionalitu chování. To vede ke kritice ze strany veřejnosti a tak se udižuje nízký sociální status policisty. A začarovaný kruh se uzavírá.

Na rozbití začarovaného kruhu je třeba pracovat na všech frontách. Policisté by si měli udělat pořádek ve svých řadách, zkvalitnit a prodloužit základní výcvik, více se orientovat na službu veřejnosti. Každý občan by naopak měl být principálně s policií, tzn. nekritizovat ji apriori, přiznávat si vlastní chyby a neuchylovat se k demagogickým argumentům stylu: "Mrě dáváte pokutu za špatné parkování, ale na milionové úniky u politiků kašlete." Což je sice pravda, ale přesto je pokuta oprávněná a občan je nepochybně vinen.

8. Závěr

Znamé rčení praví, že po bitvě je každý generálem. To je však pravda jen z části. Pro někoho jsou minulé chyby poučením a žije podle rčení: „Historia magistra vitae“, jiní své chyby neustále opakují, snad z části proto, že je nedokáží řádně zanalyzovat. Musíme tedy ocenit, že při druhé demonstraci jak policisté, tak ekologové ukázali svou profesionální úroveň. Takže se druhá demonstrace nás posunula spíše k Západu než k Balkánu.

Tento článek měl přispět k většímu náhledu na psychologické zákonitosti vývoje krizové situace. K většímu pochopení davového jednání a myšlení obou stran.

Pohled očitého svědka

Protože jsem konec sobotních výtržností viděl na vlastní oči, (ve Vodičkově ulici, dva domy od Donalda, bydlím) dovoluji mi pár poznámek: Na rozdíl od Vás si myslím, že náhodní chodci v takové situaci, jak jsem to viděl já, nemají moc možnosti ani času zmizet, pokud to nejsou mlad a pružní atleti. A i v tom případě riskuji více, než když zůstanou "po pražsku čumět". Utíkající je pro policajta jasný cíl: kdyby nic neprovedl, tak by přece neutíkal. A navíc ke konkrétnímu případu: padesátiletá dáma stojící na zastávce tramvaje je od rabujícího teenagera dost dobře k rozeznání i přes ochranný štít.

Souhlasím se zákrokem policie proti vandařům. Bylo to rychle, část byla zadržena, zbytek rozptýlen tak, že dav ztratil svoji sílu. Potud vše v pořádku. Tak to mělo být a bylo. Co mne ale zděsilo, byly následující "oslavování vítězství", kterým se už v klidu, po boji, začali někteří ze zasahujících policajtů věnovat: Viděl jsem, jak dva psovodi odváděli jednoho ze zatčených. Měl pouta na ruce za zády a jeden z psovodů na něj nechával svého psa skákat, snad aby si zatěnoval.

Viděl jsem dva policisty kteří srazili během zákroku jednoho z demonstrantů na zem, stáli nad ním a hlídali ho. V pořádku, čekal jsem ze mu nasaď "klepeta" a odvedou ho. Poměrně dlouho se rozmýšleli co s ním a pak ho začali kopat do břicha a do zad. Zdůrazňuji, že ležel, neodporoval, už poznal marnost odporu, a čekal co s ním bude. Pak přiběhl třetí policajt a dvakrát ho kopnul do obličeje. Krev je na chodníku ještě dneska.

Viděl jsem policajta, který jednoho ze zadržených (tou dobou už to byl pokorný beránek) postavil čelem ke zdi, rozkopř mu nohy od sebe a řek si myslel, ze mu dá pouta a prořacuje ho. Nic takového. Levačkou si ho přidržel u zdi a pravačkou ho začal pendrekem mlatit přes nohy, dokud se mu nepodlomila kolena.

Viděl jsem: před Dívčí školou, na straně k prodejně levných knih (odkud mimo jiré čerpám většinu nového do své knihovny), klečelo pět zadržených, čelem ke zdi. Jeden z policajtů na ne dohlžel a "rovnal jim hlavy". Tedy: dloubal je koncem pendreku do řtylku, do hlavy, nebo ze strany do tváři, aby drželi hlavu tak, jak on si přeje.

Mezitím přišel jeden člověk v civilu (velitel?), jednomu z petice zezadu vřal facku a přátelsky s tím pendrekářem pohovořil. Tato petice setrvala za vytrvavho "rovnání hlav" u zdi skoro hodinu, než je odvezli...

To co nazývám oslavami vítězství bylo podle mne sadistickou produkcí některých policajtů. Jestli někdo podal trestní oznámení na velitele řasahu, pak zcela oprávněně, on je odpovědný a on měl těmto excesům zabránit. To že uspěl v zákroku, který zabránil výtržnostem, dalšímu vandalství a rabování, za to mu dik. Ale ten zbytek... ten si muř zodpovědět...

Po roce 89 jsem se pomalu přestával policie bát. Dalo mi to dost práce, ten strach jsem měl v sobě vypěstovaný dlouhými lety. Sobotní večer vše změnil. Já se zase policajtů bojím. Myslel jsem si, ze takové věci už nikdy nevidím.

Martin Člupek
Vodičkova 9
e-mail: clupek@ipp.cas.cz
<http://pes.eunet.cz/98/21/0021ar06.htm>